

Årsrapport 2024

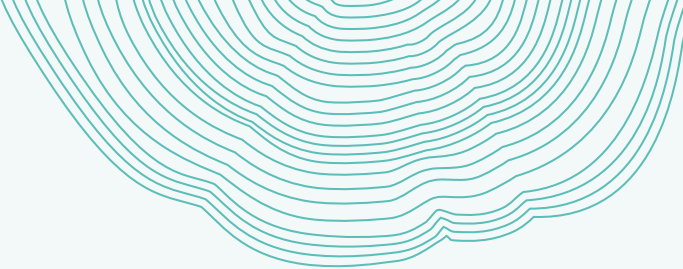

Utenriksdepartementet

Årsrapport

En rettferdig verden er en likestilt verden

Handlingsplan for kvinners rettigheter og kjønnslikestilling
i Norges utenriks- og utviklings politikk (2023–2030)

Innhold

Innledning	4
Mål 1: Alle har rett og mulighet til å bestemme over egen kropp	5
Mål 2: Alle har rett og mulighet til å leve sine liv uten vold og skadelige skikker	11
Mål 3: Alle har like økonomiske rettigheter og muligheter til å delta i arbeidslivet	19
Mål 4: Alle har like politiske rettigheter og muligheter til å delta i det offentlige liv	25
Mål 5: Alle har rett og mulighet til å delta i arbeidet for klima, energi og matsikkerhet	30

Innledning

I en tid hvor kvinners rettigheter og kjønnslikestilling motarbeides politisk og nedprioriteres finansielt, opprettholder Norge et stort engasjement både politisk og finansielt. Vi er en konsistent bidragsyter i kampen mot alle former for diskriminering på grunnlag av kjønn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

FN anslår at det med dagens tempo vil ta om lag 300 år å oppnå full likestilling.¹ Til tross for tiår med fremgang, preges den globale situasjonen for jenter og kvinner av en kombinasjon av fremskritt og tilbakeslag. En rekke sammenvevde kriser – fra klimaendringer og geopolitisk ustabilitet til økonomisk usikkerhet og en større motreaksjon mot likestilling – truer med å reversere tilkjempede rettigheter. Samtidig viser data at investeringer i likestilling ikke bare er nødvendig for å realisere menneskerettigheter, men en av de mest effektive strategiene for å skape bærekraftig utvikling, økonomisk vekst² og varig fred.

Rapportering til FN viser at stater i økende grad har vedtatt nye lover, retningslinjer og programmer for å fremme likestilling. Globalt var statenes tre viktigste prioriteringer de siste fem årene eliminering av vold mot kvinner og jenter; sikring av likhet og ikke-diskriminering i lovverket og tilgang til rettsvesen samt kvalitetsutdanning og livslang læring for kvinner og jenter.³ Samtidig avdekker Verdensbankens rapport "Women, Business and the Law 2024"⁴ et vesentlig gap mellom ambisjon og virkelighet. Kvinner oppnår i praksis mye mindre rettslig beskyttelse enn menn. Dette "implementeringsgapet" er en fundamental barriere som begrenser kvinners mulighet til å delta i arbeidslivet, unnslippe vold og ta kontroll over egen fremtid.

FN estimerer at det årlige finansieringsgapet for likestilling i utviklingsland er 420 mrd. USD⁵. Og ifølge OECDs siste analyse, mottar programmer med likestilling som hovedmål kun 4 pst⁶ av den totale bilaterale bistanden fra DAC-medlemmer, en andel som har vært nesten uendret i et tiår. Lokale kvinneorganisasjoner, som ofte er de mest effektive endringsagentene, mottar mindre enn 1 pst av denne finansieringen. Denne langvarige underfinansieringen står i skarp kontrast til de enorme økonomiske gevinstene likestilling kan utløse. Å lukke kjønnsgapet i arbeidslivet alene kunne økt det globale BNP med over 20 pst, ifølge estimater fra Verdensbanken.⁷

Mål 1: Alle har rett og mulighet til å bestemme over egen kropp

Retten til å bestemme over egen kropp handler om makt, valgfrihet og verdighet⁸. Likevel er seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) et av de mest omstridte områdene globalt. Til tross for betydelige fremskritt, som at 60 land har liberalisert sine abortlover de siste tre tiårene, antallet kvinner som bruker prevensjon har mer enn doblet seg og stadig flere land har avkriminalisert sex mellom personer av samme kjønn, er behovene enorme og motstanden økende⁹.

I 2021 hadde 1,1 milliarder kvinner i reproduktiv alder behov for familieplanlegging, men 164 millioner hadde fortsatt udekkede behov¹⁰. Utsiktede graviditeter blant ungdom, spesielt i lav- og mellominntektsland, fører ofte til utrygge aborter grunnet juridiske og sosiale barrierer. Utrygge aborter, som utgjør nesten halvparten av alle aborter globalt, er en ledende årsak til svangerskapsrelaterte dødsfall, særlig i lavinntektsland¹¹. Til tross for globale innsats, har reduksjonen i mødredødelighet stagnert, med 95 pst av dødsfallene konsentrert i lavinntektsland¹². Forbedret tilgang til trygg abort, moderne prevensjon og seksualitetsundervisning er kritisk for å snu denne utviklingen.

Arbeidet for SRHR står overfor økende motstand, drevet av politisk og ideologisk press samt en generell svekkelse av menneskerettigheter og demokratisk handlingsrom. Politisk tilbaketrekning, økende konservative bevegelser og reduserte bevilgninger fra sentrale givere, som USA, har kraftig undergravd den globale innsatsen. Dette setter tilgangen til livreddende helsetjenester i fare for millioner av kvinner, ungdom og marginaliserte grupper.

Delmål

1. Alle har tilgang til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, inkludert prevensjonsmidler og trygg abort.
2. Barn og ungdom mottar alderstilpasset og helhetlig seksualitetsundervisning, i og utenfor skole.
3. Internasjonal aksept for seksuelle rettigheter.

UD

Norge samarbeider bredt og tverrregionalt i multilaterale fora for å sikre koordinering og hindre svekkelse av oppnådde rettigheter og tilbakegang innen seksuell og reproduktiv helse (SRHR) og rettigheter. Dette samarbeidet bidro bla. til at det ble vedtatt en politisk erklæring fra FNs befolkningskommisjon i 2024 (CPD 57). Frontene under forhandlingene var steile og det mest kontroversielle og sensitive språket for både konservative og progressive land ble tatt ut. Til tross for at erklæringen var relativt svak, anses det som positivt at man 30 år etter befolkningskonferansen i Kairo kunne komme til enighet om en erklæring. Norge deltok på konferansen med både statssekretær, representanter for sivilt samfunn og ungdomsdelegat. I tillegg til å delta i ulike paneler, arrangerte Norge også et eget sidearrangement om parlamentarikerkonferansen som ble holdt i Oslo rett før CPD.

Den åttende globale parlamentarikerkonferansen om befolkning og utvikling ble holdt i Oslo i april 2024, etter invitasjon fra Stortinget med finansiering fra Utenriksdepartementet. 172 parlamentarikere fra 112 land vedtok en ambisiøs og fremtidsrettet erklæring med forpliktelser om å opprettholde universell seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR). Betydningen av helhetlig seksualitetsundervisning, å få slutt på kjønnsbasert vold og tilgang til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, inkludert trygg abort ble understreket i erklæringen. Teknologiens muligheter for bedre SRHR, og forpliktelse til å sikre kvinners trygge deltakelse i digitale rom inngikk også i erklæringen.

Norge er godt i rute med å oppfylle sine økonomiske og politiske forpliktelser til SRHR fra Befolkningskommisjonen i 2019. Av den totale forpliktelsen på 9,6 milliarder kroner for perioden 2020–2025, var 8,2 milliarder utbetalt innen utgangen av 2024.

Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) utgjør kjernen av FNs befolkningsfonds (UNFPAs) mandat. Organisasjonens arbeid er viktig for at jenter og kvinner skal få fullverdige liv. Dette innebærer å levere tjenester som helsetilbud i forbindelse med svangerskap og fødsel, familieplanlegging, seksualitetsundervisning, innsats mot seksuell og kjønnsbasert vold, inkludert kjønnslemlestelse og barne- og tvangsekteskap. UNFPAs arbeid, normative rolle og rettighetsbaserte tilnærming er kontroversiell i mange land og møter derfor mye motstand. Norsk kjernestøtte i 2024 på 589,6 mill. NOK til UNFPA bidro til deres arbeid med å få slutt på udekket behov for familieplanlegging, få slutt på mødredødelighet som kan forhindres og å få slutt på kjønnsbasert vold og skadelige skikker, herunder kjønnslemlestelse og barne- og tvangsekteskap. Prevensjonsmidler administrert av UNFPA bidro i 2024 til å forhindre 18 millioner uønskede graviditeter, 7,5 millioner usikre aborter og 6,9 millioner nye tilfeller av seksuelt overførbare sykdommer, inkludert 158 000 tilfeller av hiv-smitte. UNFPA bidro i 2024 til å utdanne 226 000 jordmødre. Land som Etiopia, Somalia og Zambia utvidet sine digitale systemer for fødselshjelp, selv i konflikt, ved hjelp av UNFPAs støtte. I Vest-Afrika gjorde UNFPAs arbeid 400 millioner fødsler tryggere og bidro til at 600 000 kvinner fikk behandling i forbindelse med komplikasjoner ved graviditet og fødsel.

EØS-midlene er Norges bidrag til sosial og økonomisk utjevning i 15 land i EU. I tillegg skal midlene bidra til å styrke samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Avtale for ny periode med EØS-midler (2021-2028) ble vedtatt i 2024. For denne perioden bidrar Norge, sammen med Island og Liechtenstein med 3,268 mrd. euro til samarbeidet. Det norske bidraget utgjør om lag 97 prosent. Respekt for felles verdier som menneskeverd, frihet, demokrati, likestilling, rettsstat og menneskerettigheter er førende prinsipper for EØS-midlene. Som del av dette vil kjønnslikestilling være integrert i samtlige programområder samtidig som det vil gjennomføres egne prosjekter som har fokus på ulike tema knyttet til kjønnslikestilling. Innsats rettet mot fremme av seksuelle og reproduktive rettigheter samt LHBTIQ vil inngå som del av innsatsen. Egne fond for sivil samfunn i alle mottakerland vil også bidra med viktig støtte til disse programområdene. For finansieringsperioden (2014-2021) som ble avsluttet i 2025 gikk i overkant av 2 mill. til prosjekter rettet mot SHRH, og rundt 11 mill. euro til innsats for støtte til LHBT+.

Verdensbanken vedtok i 2024 strategien *World Bank Group Gender Strategy 2024 – 2030: Accelerate Gender Equality to End Poverty on a Livable Planet* og en oppfølgingplan for denne, som inkluderer mål for seksuell og reproduktiv helse¹³. Likestilling, SRHR og kamp mot kjønnsbasert vold var prioriteringer for Norge i giverpåfylingsforhandlingene (IDA21) som ble sluttført i desember 2024.

Norad

Gjennom støtte til sentrale multilaterale og sivilsamfunnspartnere som International Planned Parenthood Federation (IPPF), MSI Reproductive Choices, Ipas og Safe Abortion Action Fund (SAAF), har Norge bidratt til at titalls millioner mennesker fikk tilgang til livreddende seksuelle og reproduktive helsetjenester i 2024. Disse partnerne har vært avgjørende for å øke tilgangen til prevensjon og trygg abort, og har spilt en nøkkelrolle i påvirkningsarbeid globalt og nasjonalt. Samarbeidet med UNFPA Supplies Partnership har i tillegg bidratt til å styrke den globale tilgangen på prevensjonsmidler i 54 land.

Denne innsatsen gir konkrete resultater på landnivå. For å møte utfordringen med svake lovverk og politisk motstand, jobber Norad målrettet for å støtte partnere som oppnår politiske gjennombrudd. I Tanzania førte målrettet arbeid fra blant andre IPPF og MSI til at abortpillen mifepriston ble godkjent og registrert for bruk – et viktig gjennombrudd for kvinners rettigheter. I DR Kongo har partnere bidratt til å operasjonalisere landets abortlovgivning ved å tilby tjenester. Samtidig har Norge inntatt en lederrolle i å mobilisere politisk støtte.

Samtidig vedvarer sterke motkrefter mot kjønnslikestilling, skeives rettigheter og SRHR. Flere partnere rapporterte i 2024 om fysiske angrep mot klinikker, trakassering av helsearbeidere og en økning i digital desinformasjon rettet mot unge. For å bygge en mer motstandsdyktig bevegelse har Norge styrket det internasjonale samarbeidet gjennom etableringen av Kalavai-partnerskapet. Dette er et strategisk samarbeid mellom IPPF, Association for Women's Rights in Development (AWID) og International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA World), som har lagt grunnlaget for en mer samordnet, global innsats for rett og mulighet til å bestemme over egen kropp. Et av de første resultatene var en vellykket innsamling med lovnader om over 100 millioner USD til LHBT+-bevegelsen i november 2024.

I arbeidet med helhetlig seksualitetsundervisning har norsk støtte bidratt til å utvikle og gjennomføre inkluderende og alderstilpassede programmer. Gjennom samarbeid med sentrale FN-partnere som UNESCO og UNFPA er kunnskapsgrunnlaget styrket og millioner av unge er nådd via digitale plattformer og opplæring. Plan International Norges program «Girls Get Equal» er et godt eksempel på virkningen. I områder der Plan har arbeidet med seksualundervisning, har frafallet i skolen sunket fra 8,25 pst i 2019 til 2,65 pst i 2024. Plan knytter disse resultatene særlig til at økt tilgang på seksualundervisning har ført til færre barneekteskap og uønskede graviditeter blant jenter.

Norad har også prioritert marginaliserte grupper som er særlig utsatt for hiv og aids ved å støtte rettighetsbaserte nettverk gjennom Robert Carr-fondet for å fremme deres rettigheter og sikre tilgang til helsetjenester. I tillegg har støtte gjennom Unitaid ført til betydelige kostnadsreduksjoner for HPV-tester og mer skånsomme behandlingsalternativer, noe som øker tilgjengeligheten for kvinner i lav- og mellominntektsland.

Tilgang til seksuell og reproduktive helsetjenester er en viktig del av norsk innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold i humanitære kriser, og respons til overlevende. Norsk støtte bidro til at totalt 14,7 millioner mennesker mottok seksuelle og reproduktive helsetjenester gjennom UNFPAs humanitære innsats i 2024

Til tross for disse fremskrittene gjenstår store utfordringer. Forskning viser at den globale mødredødeligheten er i ferd med å stagnere¹⁴, hovedsakelig drevet av vedvarende motstand mot trygg abort, seksualitetsundervisning og tilgang til prevensjon. Å møte utfordringene krever styrket internasjonalt samarbeid, støtte til lokalt lederskap, målrettede ressurser til de mest sårbare og bedre koordinering av helsesystemer. Det er avgjørende å bevare oppnådd enighet om likestilling og seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), samtidig som internasjonal aksept fremmes gjennom langsiktige partnerskap, politisk mobilisering og motstand mot krefter som undergraver menneskerettigheter.

Ambassadene

Retten til å bestemme over egen kropp var en av seks hovedsatsinger i utviklingspolitikken i 2024. Denne prioriteringen ble fulgt opp av en rekke ambassader. I Nepal bidro samarbeid med UNFPA til flere og bedre tjenester for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) blant jenter og kvinner i de to provinsene med størst utfordringer (Madhesh og Sudhuraschim). Helseklinikker skal ifølge loven tilby trygg abort, men kommuner i rurale strøk henger etter. Prosjektet har bidratt til at 41 flere klinikker i rurale strøk tilbyr trygg abort.

Gjennom Kirkens Nødhjelp støttet ambassaden i Malawi et prosjekt som involverer religiøse og tradisjonelle ledere i arbeid med ungdom og lokalsamfunn rundt SRHR. I dette prosjektet har totalt 131 religiøse og lokale ledere gjennomgått og iverksatt lokale forskrifter som bidrar til å redusere kjønnsbasert vold og fremme tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester i tre distrikter. Lederne nådde også ut til totalt 2 372 ungdommer (1 548 jenter og 824 gutter) med informasjon om SRHR.

I Colombia har støtten til SRHR-prosjektet med sivilsamfunnsaktøren Orientame forbedret to lokale sykehus i Tolima sine rutiner for å tilby tjenester for frivillig svangerskapsavbrudd. Dette representerer et konkret skritt mot å sikre retten til selvbestemmelse for kvinner på landsbygda. I tillegg ble en viktig allianse etablert med uorganiserte kvinner for lokal påvirkning til forsvar for seksuelle og reproduktive rettigheter.

Også ambassadene i Nigeria, Tyrkia, Angola, Tanzania, Sudan, Sør-Sudan, Malawi, Mosambik, India, Pakistan, Palestina, Madagaskar, Marokko, Myanmar og Havanna rapporterte om SRHR-innsats i 2024.

Mål 2: Alle har rett og mulighet til å leve sine liv uten vold og skadelige skikker

Vold mot kvinner og jenter er en vedvarende global krise. Anslagsvis én av tre kvinner utsettes for vold i løpet av livet, og for én av fire unge kvinner starter volden allerede før de fyller 24 år.¹⁵ OECDs Social Institutions and Gender Index (SIGI)¹⁶ viser hvordan denne volden er forankret i dyptgripende diskriminerende sosiale institusjoner – lover, normer og praksiser – som begrenser kvinners rettigheter i familien og samfunnet, og dermed opprettholder deres sårbarhet. Rapportering til FN understreker at et sentralt hinder for fremgang er det store gapet mellom lovverk og virkelighet; selv om lover finnes, er straffefrihet for gjerningsmenn utbredt. Kriser som økonomiske nedgangstider, konflikter og klimaendringer forsterker vold mot kvinner og jenter gjennom fordrivelse, ressursknapphet, matusikkerhet og svekket tilgang til støttetjenester. Humanitære kriser utgjør en særlig trussel mot kvinners sikkerhet. 70 pst av kvinner opplever kjønnsbasert vold i slike situasjoner.

Det overordnede bildet er sammensatt, mens det er fremgang i enkelte områder, forverres situasjonen av sammenvevde kriser som konflikt, teknologifasilitert vold og demokratisk tilbakegang. Andelen kvinner som ble gift før fylte 18 år, har globalt sunket fra 22 pst til 19 pst det siste tiåret, med 68 millioner barneekteskap avverget de siste 25 årene. Likevel er fremgangen ujevn med Afrika sør for Sahara, som nå har den høyeste forekomsten. Når det gjelder kjønnslemlestelse, er over 230 millioner jenter og kvinner rammet, hvorav 144 millioner bor i Afrika, 80 millioner i Asia og 6 millioner i Midtøsten.

Delmål

1. Ingen utsettes for noen former for seksualisert og kjønnsbasert vold.
2. Ingen utsettes for barne- og tvangsekteskap.
3. Ingen utsettes for kjønnslemlestelse.

UD

Norge har videreført en fremtredende internasjonal rolle i bekjempelse av seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV) og i å bedre tilgangen til seksuelle og reproduktive helsetjenester i humanitære kriser. Gjennom FN, Røde Kors-bevegelsen og norske sivilsamfunnsorganisasjoner har Norge bidratt til beskyttelse mot SGBV og styrket den operative responsen til overlevende. Jenter og kvinner er særlig utsatt for SGBV, men gutter og menn rammes også, og Norge har jobbet for økt bevissthet om dette. Under den internasjonale konferansen om bruk av eksplosive våpen i befolkede områder, som ble holdt i Oslo i april 2024, satte Norge kjønne konsekvenser av eksplosive våpen på den internasjonale agendaen. Norge var med-vert i den internasjonale 15-årsmarkeringen av FNs resolusjon om konfliktrelatert seksualisert vold i 2024, og holdt ett av hovedinnleggene på møtet. Norge besluttet i 2024 å overta lederrollen i den globale plattformen Call to Action on Protection from Gender-Based Violence in Emergencies for perioden 2025-2026.

Norge er en aktiv pådriver i FNs og NATOs arbeid for kvinner, fred og sikkerhet. Regjeringen støtter FN-sekretariatets innsats for å sikre at kvinner og menns ulike behov vektlegges i planlegging og gjennomføring av operasjoner, og at personellet forholder seg aktivt både til kvinner og menn i vertslandet i all innsats for å legge til rette for langsiktig stabilitet og utvikling. Støtten omfatter også kapasitetsbygging for håndtering av konfliktrelatert seksualisert vold i sikkerhetssektoren gjennom finansiering/sekondering av likestillingsrådgivere og utsendelse av politipersonell til FNs fredsoperasjoner på den internasjonale agendaen. Kvinner, fred og sikkerhet er også et prioritert samarbeidsområde i Norges partnerskap med ASEAN (Sammenslutningen for Sørøst-Asiatiske nasjoner).

Gjennom norsk kjernestøtte til UNFPA har Norge bidratt til at bl.a. Chile og Indonesia styrket lovgivingen om kjønnsbasert vold i 2024. Tadsjikistan endret sin lov for å forhindre vold i nære relasjoner, og innførte utvidede støttetjenester og utvidede beskyttelsesordrer. Mali vedtok en revidert straffelov og en straffeprosesslov som integrerer spesifikke bestemmelser om kjønn og kjønnsbasert vold. UNFPA-støttede tiltak rettet mot forebygging og respons på kjønnsbasert vold nådde også 257 000 personer i Mali. Arbeidet med å bekjempe skadelige skikker fortsetter. Forekomsten av barne- og tvangsekteskap globalt ble redusert med 10,5 pst. fra 2018 til 2023, men fortsatt er 19 pst. av unge kvinner gift før de fyller 18. UNFPA bidro til lansering av en strategi for å bekjempe barne- og tvangsekteskap i Malawi og til lovendringer på dette feltet i Colombia, Sierra Leone og Surinam. Videre har UNFPAs innsats bidratt til at 290 000 jenter ble skånet for kjønnslemlestelse i 2024. I Nigeria erklærte over 100 lokalsamfunn offentlig at de avskaffet kjønnslemlestelse, og i Egypt integrerte 20 universiteter informasjon i pensum for medisinstudiet. I 2023 nådde UNFPA over 850 000 mennesker i Ukraina gjennom mobile helseteam, støtte til gynekologiske klinikker og drift av hjelpelinjer og webinarer.

Norsk støtte til UN Women bidrar også til å bekjempe vold mot kvinner. Kjønnsbasert vold vedvarer på et alarmerende høyt nivå, med anslagsvis 140 kvinner og jenter drept hver dag av et familiemedlem globalt. I økende grad blir teknologi brukt som et våpen for å skade kvinner og jenter. Aktører som motarbeider rettigheter, bruker digitale plattformer til å angripe kvinners rettigheter spre kvinnehat og normalisere vold. Kunstig intelligens bidrar til spredning av målrettet desinformasjon. Med støtte i UN Womens kunnskapsgrunnlag og tekniske ekspertise vedtok FNs generalforsamling i 2024 sin første resolusjon om å eliminere all form for vold mot kvinner og jenter i det digitale rom. Dette omfattende rammeverket vil ytterligere støtte nasjonale tiltak for å få slutt på slik vold. Siden 2022 har 30 land, med støtte fra UN Women, vedtatt, revidert eller opphevet 148 lover for å få slutt på vold mot kvinner.

EØS-midlene bidrar også positivt til å sette kjønnsbasert vold og vold mot kvinner på den nasjonale dagsorden i flere av mottakerlandene. Slovakia er ett av landene der holdninger og offentlig retorikk mot kvinner og kvinners rettigheter stadig blir mer negativ og fordomsfull. Gjennom grundig kartlegging av kvinners rettigheter bidro EØS-midlene til å fylle eksisterende kunnskapshull om kvinners reproduktive rettigheter i Slovakia, noe som ble aktivt formidlet gjennom ulike informasjonskanaler og brukt i dialog med beslutningstakere. Flere vellykkede kampanjer ble også gjennomført med slagordene «Vi vil ikke tie!» og «La oss være et omsorgsfullt land, det handler om kvinners liv og helse», både for å opplyse befolkningen og endre holdninger. Mer enn 16 millioner mennesker så kampanjene som ble frontet både gjennom tradisjonell media og i sosiale medier. Innsatsen gjennom dette prosjektet har vært en medvirkende årsak til at gjentatte forslag fremlagt for nasjonalforsamlingen om å forby eller ytterligere begrense kvinners tilgang til abort ikke har fått medhold.

For finansieringsperioden 2014-2021 som ble avsluttet i 2025, ble det gjennomført prosjekter knyttet til kjønnsbasert vold og vold mot kvinner i 9 mottakerland (Bulgaria, Tsjekkia, Estland, Latvia, Litauen, Polen, Portugal, Romania og Slovakia) med totalt budsjett på i overkant 30 mill. euro. Innsats har særlig vært rettet mot forebygging, beskyttelse og ivaretagelse av ofre for slik vold.

Ny periode med EØS-midler (2021-2028) tar sikte på å styrke innsatsen, både gjennom et eget programområde, samtidig som det vil gjennomføres målrettede prosjekter som del av øvrige programmer, herunder justis, lokal utvikling, helse, og kapasitetsbygging. Istanbulkonvensjonen vil være veiledende. Støtten til Synerginetverket som ble etablert i 2018 fortsetter. Dette nettverket bringer sammen statlige og ikke-statlige aktører (både myndigheter og organisasjoner fra sivilsamfunnet) fra de 15 mottakerlandene og de 3 giverlandene Norge, Island og Liechtenstein. Europarådet er internasjonal partner. Målet med nettverket er å bidra til å synliggjøre gode praksiser og erfaringer fra de ulike EØS-prosjektene i nettverket for inspirasjon og samarbeid. Istanbul konvensjonen er nettverkets plattform.

Å bekjempe kjønnsbasert vold er en av hovedpilarene i Verdensbankens likestillingsstrategi for perioden 2024–2030. Verdensbankgruppen har tidoblet innsatsen for å forebygge og håndtere kjønnsbasert vold de siste ti årene, og fortsetter å være en global leder i å utvikle kunnskap og data som kan veilede bedre politikk og investeringsbeslutninger for kvinners og jenters sikkerhet. Norge støtter denne innsatsen gjennom kjernebidrag til Verdensbanken, inkludert til Verdensbankens fond for de fattigste landene, IDA, som er forpliktet til å trappe opp støtten til å fjerne barrierer for likestilling og bekjempe kjønnsbasert vold og på denne måten frigjøre økonomisk produktivitet. I tillegg til de menneskelige kostnadene, viser Verdensbankens analyser at vold i nære relasjoner alene kan tappe 1,2–3,7 % av BNP¹⁷, mer enn mange land bruker på utdanning.

Norad

Norad har støttet tiltak som har bidratt til at Norge nådde sin økonomiske og politiske forpliktelse til skadelige skader på 760 mill. kroner for perioden 2020-2023. Denne innsatsen komplementeres av en helhetlig, multisektoriell tilnærming. Studier¹⁸ viser at varig forebygging av vold forutsetter at de strukturelle driverne som skaper sårbarhet adresseres. Dette innebærer å bygge kvinners og jenters humankapital gjennom utdanning og tilgang til helsetjenester, inkludert SRHR, og å styrke deres handlekraft (agency) og økonomiske motstandsdyktighet. Til sammen skaper dette et fundament som gjør det mulig for jenter og kvinner å utøve sine rettigheter og reduserer risikoen for vold.

For å møte utfordringen med stagnerende fremgang, fokuserer globale programmer på å avskaffe skadelige praksiser. Gjennom norsk støtte til FNs fellesprogram mot barneekteskap har 8,4 millioner sårbare jenter fått hjelp til å fortsette skolegangen – den mest effektive beskyttelsen mot tidlige ekteskap. I tillegg har 3,5 millioner ungdomsjenter fått tilgang til tiltak for å bedre økonomiske muligheter og redusere fattigdom, en viktig driver for barneekteskap.

Parallelt har FNs fellesprogram mot kjønnslemlestelse bidratt til betydelig fremgang i land som Burkina Faso, Etiopia og Kenya. Resultatene kommer av langsiktig innsats, mobilisering i lokalsamfunn, integrering av temaet i skoleundervisning og styrkede helse- og rettstjenester. Programmet har gitt over 1,4 millioner jenter og kvinner tilgang til forebyggende tjenester. I Gambia var støtten avgjørende for å stanse et lovforslag som ville oppheve forbudet mot kjønnslemlestelse. Gjennom bred mobilisering og samarbeid med lokale aktører ble forslaget blokkert i nasjonalforsamlingen – et sterkt eksempel på hvordan partnerskap og lokalt engasjement kan forhindre tilbakeskritt.

For å sikre varig endring og tette gapet mellom lov og virkelighet, må skadelige normer utfordres lokalt. Her støtter Norad flere komplementære tilnærminger. For det første, engasjement med menn og gutter for å endre holdninger. Plan International Norge viser til andelen gutter som aktivt avviser barneekteskap har økt fra 32 til 85 pst i programområdene de arbeider i. For det andre, er samarbeid med religiøse og tradisjonelle ledere viktig for å oppnå lokal forankring. I Etiopia har Kirkens Nødhjelp og Redd Barna engasjert 182 trosbaserte organisasjoner som nå aktivt arbeider mot skadelige skikker. For det tredje, direkte støtte til de viktigste pådriverne for endring: kvinnebevegelser og lokale kvinneorganisasjoner. Her er FNs fond for bekjempelse av vold mot kvinner en sentral kanal. Fondet jobber ut fra prinsippet om at en helhetlig tilnærming er nødvendig for å skape varig endring.

Fondets tilnærming støtter lokale organisasjoner som dekker hele spekteret av tiltak, fra akutt hjelp til forebygging. Dette inkluderer juridisk bistand og psykososial støtte til overlevende, samt langsiktig arbeid for å forebygge vold. Forebyggingen involverer ofte hele lokalsamfunn, inkludert menn, gutter og tradisjonelle ledere, for å endre skadelige sosiale normer som bidrar til vold. I tillegg støtter fondet påvirkningsarbeid for å sikre at lover mot vold faktisk gjennomføres, og for å holde myndigheter ansvarlige. Fondets modell med fleksibel, flerårig finansiering er avgjørende for at disse organisasjonene kan opprettholde dette helhetlige arbeidet, spesielt i en tid der mange av organisasjonene utsettes for direkte motbør og trusler.

Å bekjempe kjønnsbasert vold krever mer enn å styrke jenter og kvinner - det forutsetter en fundamental endring i de normene og holdningene som tillater volden å skje. Handlingsplanen anerkjenner at gutter og menn må involveres som partnere for likestilling. I 2024 har Norad styrket innsatsen rettet mot å fremme positive maskulinitetsnormer. Gjennom partnere som CARE, støttes programmer som aktivt engasjerer menn og gutter i dialog om f.eks. kjønnsroller, makt og voldsfri konfliktløsning. For eksempel har CAREs program "Men and Boys for Gender Equality" i Rwanda vist at menn som deltar i farsgrupper, i større grad deltar i husarbeid og omsorg for barn, og rapporterer lavere forekomst av partnervold. Slike tiltak er ikke bare avgjørende for å forebygge vold, men også for å skape mer rettferdige og sunne relasjoner i familier og lokalsamfunn, noe som kommer både kvinner, menn og barn til gode.

Til tross for fremgang gjenstår store utfordringer. Varige endringer i holdninger og normer tar tid, og kjønnsbasert vold inkludert skadelige skikker får fortsatt for lite oppmerksomhet i humanitære kriser. Økt samarbeid med kvinneledede organisasjoner trekkes frem som et viktig satsingsområde for å styrke effekten av innsatsen fremover. Videre samarbeid med aktører som FNs fond for bekjempelse av vold mot kvinner blir en viktig kanal for dette, inkludert i å støtte fondet med å realisere sitt mandat som et fond for finansiering av lokale kvinneorganisasjoner innenfor FN-systemet.

Beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold i humanitære kriser er et prioritert område for Norge. Den norske støtten bidro til forebygging, oppfølging og tilgang til psykososiale, seksuelle og reproduktive helsetjenester og juridisk bistand. UNICEF nådde 17,7 millioner kvinner og barn gjennom forebyggende arbeid og oppfølging av overlevende utsatt for seksualisert og kjønnsbasert vold. Dette inkluderte over 23 300 kvinner og barn med nedsatt funksjonsevne.

En integrert tilnærming til seksualisert og kjønnsbasert vold og seksuell og reproduktiv helse har vist seg å være effektivt blant flere partnere. Kirkens Nødhjelp brukte denne tilnærmingen i Burkina Faso, Den demokratiske republikken Kongo, Mali, Nigeria og Sudan, og styrket tilgangen til familieplanlegging, klinisk behandling av seksuell vold og trygge fødsler. Norsk Folkehjelps arbeid i Libanon og Syria viste at engasjement av menn og gutter, samt styrket økonomi, er effektive verktøy for å fremme likestilling og forebygge vold og overgrep. Redd Barna ga opplæring av lokale nettverk for å identifisere, rapportere og respondere på overgrep.

Gjennom målrettet støtte til UNICEF har Norge finansiert utformingen av en ny veileder for oppfølging av personer med nedsatt funksjonsevne utsatt for seksualisert og kjønnsbasert vold.

Norge bidro også til styrket koordinering i kriserespons gjennom beredskapsstyrker der NORCAP hadde totalt 15 utsendte eksperter på seksualisert og kjønnsbasert vold i 32 land i 2024. I Afghanistan bidro de til å utvikle verktøy for å sikre deltakelse av kvinner, jenter og andre marginaliserte grupper i beslutningsprosesser. Disse verktøyene har siden blitt tilpasset i Jemen, Somalia og Sør-Sudan. Norge støtter også FNs generalsekretærs spesialrepresentant for seksuell vold og «UN Action against sexual violence in conflict» for bl.a. forebygging av og helhetlig respons til personer som har overlevd konfliktrelatert seksualisert vold. Norge har også bidratt til økt kunnskap om seksualisert vold mot gutter og menn, bl.a. i partnerskap med FNs spesialrepresentant for barn og væpnet konflikt og «All Survivors Project».

Ambassadene

En lang rekke ambassader støtter tiltak for å bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold. I Tanzania ble det gitt støtte til Kigoma Joint Programme (KJP), et multisektor program som inkluderer arbeid mot vold mot kvinner, opplæring av politiet, vann og sanitet (WASH), helse, utdanning, energi og næringsutvikling. KJP har levert sterke resultater på flere områder. Eksempler på resultater er blant annet nedgang i kjønnsbasert vold (GBV), der forekomsten er redusert fra 42,6 % i 2016 til 34,1 % i 2023. Økt bevissthet og forbedret kvalitet i opplæring av over 500 frontlinjearbeidere har vært avgjørende. Antall sosialrådgivere er økt fra 21 i 2021/22 til 45, og 27 betjenter er opplært i kjønnsrelatert politiarbeid.

Støtten til Women Development Centre Kandy, Sri Lanka, i 2024, har gått til beskyttelsen av ofre for kjønnsbasert vold gjennom deres krisesenter. Over 200 voldsofre blir tatt imot på krisesenteret, og organisasjonen gir juridisk rådgivning og yrkesrettet opplæring til over 1000 kvinner og jenter. Women Development Centre bidrar også med opplæring og trening for politiet og myndighetspersoner i arbeidet mot seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV). Det er også gitt støtte til Women in Need til organisasjonens arbeid med å beskytte og styrke rettigheter til kvinner og jenter som utsettes for SGBV. Women in Need driver et krisesenter som gir psykologisk og juridisk bistand til over 2000 kvinner i året. Organisasjonen har også gjennomført treningsprogrammer for politiet og rettsvesenet og jobbet for å øke bevissthet om kjønnsbasert vold og voldsofres rettigheter.

Støtten til Redd Barna og samarbeid med lokale organisasjoner i Somalia bidro til å fremme lovgivning knyttet til skadelige skikker. Flere føderale medlemsstater innførte lovgivning mot kvinnelig kjønnslemlestelse. Dette er ansett som et stort fremskritt og et resultat av en årrekke med bred innsats på grasrotnivå.

UN Women bisto ukrainske myndigheter med å styrke lovgivning og tjenester til ofre for konfliktrelatert seksualisert vold. De bidro også med rådgivning for å tilpasse ukrainsk lovgivning til internasjonale standarder, som Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, Istanbulkonvensjonen.

I Palestina har Norge gjennom samarbeid med lokale organisasjoner, som Mifta og Women Center for Legal Aid and Counselling (WCLAC), bidratt til å samle inn vitnesbyrd og systematisere data knyttet til kjønnsbasert vold rettet mot palestinske kvinner i Gaza, Vestbredden og naboland, samt gi juridisk bistand til kvinner som har vært utsatt for kjønnsbasert vold.

Ambassadene i bl.a. Jordan, Irak, Latvia, Tyrkia, Haiti, Egypt, Sudan India, Pakistan, Marokko og Sri Lanka rapporterte også om støtte til bekjempelse av kjønnsbasert vold. Tiltakene inkluderte bl.a. støtte til krisesentre, tilgang til rettshjelp og bekjempelse av skadelige skikker som barneekteskap og kjønnslemlestelse samt støtte til organisasjoner som jobber for å redusere kjønnsbasert vold og myndigheters arbeid for å ratifisere Istanbul-konvensjonen.

Mål 3: Alle har like økonomiske rettigheter og muligheter til å delta i arbeidslivet

Å lukke kjønnsgapet i arbeidslivet har potensial til å øke globalt BNP med over 20 prosent¹⁹. Global Gender Gap Report 2025 identifiserer økonomisk deltakelse som det nest største globale kjønnsgapet²⁰. Den siste årsrapporten fra UN Women²¹ bekrefter denne stagnasjonen, og peker på flere kritiske indikatorer: en vedvarende ujevn fordeling av ubetalt omsorgsarbeid, kvinners overrepresentasjon i usikker, uformell sysselsetting, og et økende gap i tilgang til sosial beskyttelse. Samtidig peker Verdensbankens Women, Business and the Law 2024 rapport²² på de dyptliggende juridiske årsakene. Rapporten avdekker et betydelig "implementeringsgap". Selv om lover på papiret gir kvinner 77 % av menns rettigheter, reduseres dette til kun 64 % i praksis når manglende beskyttelse mot vold og begrenset tilgang til barnepass tas med i betraktningen. Et betydelig hinder er den alvorlige underfinansieringen, årlig beregnes finansieringsgapet for likestilling i utviklingsland som hele 420 milliarder USD.²³

Disse barrierene starter tidlig og forsterkes gjennom livet. Hvert ekstra skoleår en jente fullfører kan øke hennes fremtidige inntekt med opptil 20 prosent, og til tross for dette står fortsatt 129 millioner jenter utenfor skolen.²⁴ I tillegg forsterker den digitale kløften eksisterende ulikheter; kvinner i lav- og mellominntektsland har 13²⁵ prosent mindre sannsynlighet for å eie en smarttelefon enn menn, noe som begrenser deres tilgang til informasjon, finansielle tjenester og nye markeder.

Delmål

1. Alle har rett og mulighet til anstendig arbeid og fagorganisering.
2. Alle har rett til å arve og eie, og har tilgang til økonomiske ressurser og finansielle tjenester.
3. Alle har rett og mulighet til utdanning som kvalifiserer dem for lønnet arbeid.

UD

Verdensbankens oppdaterte likestillingsstrategi for perioden 2024–2030 vektlegger bl.a. å øke kvinners økonomiske muligheter og deltakelse, og bedre tilgang til bedre og flere jobber for alle. Verdensbanken fremhever behovet for å endre restriktive lover og forskrifter, samt myndighetenes og arbeidslivets politikk, praksis og tjenester. Verdensbanken er en viktig dialogpartner med lands egne myndigheter i disse spørsmålene. Norsk bidrag til Det internasjonale utviklingsfondet (International Development Association – IDA 20) medvirket til at det i perioden juli 2023–juni 2024 deltok 24,3 millioner mennesker, hvorav 9,2 millioner kvinner, i jobbskapingstiltak.

Afrikabanken rapporterer at 1,2 millioner arbeidsplasser er anslått skapt, direkte eller indirekte, gjennom bankens virksomhet, direkte eller indirekte, gjennom bankens virksomhet, i underkant halvparten for kvinner. Nordiske utviklingsfond rapporterer at de har bidratt til å skape mer enn 66 000 jobber, av disse 34 pst. for kvinner.

I Ukraina støtter Verdensbanken og FOKUS kvinneledede virksomheter og initiativer for økonomisk gjenoppbygging. Verdensbanken, gjennom Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction and Reform Trust Fund (URTF), tilbyr lån og forretningsstøtte til små og mellomstore virksomheter ledet av kvinner, samt spesialisert støtte for å integrere kvinner i transportsektoren.

I 2024 tilrettela UN Women for kvinners tilgang til anstendig arbeid og sosial beskyttelse og fremmet lik lønn for likt arbeid eller arbeid av lik verdi, i samarbeid med bl.a. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO), Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) og FNs utviklingsprogram (UNDP). UN Women støttet 70 land i arbeidet med å øke finansieringen for likestilling, og 50 land med å styrke systemer for omsorgstjenester gjennom langsiktig finansiering, mer omfattende datainnsamling, bedre normative og politiske rammeverk, samt endring av diskriminerende sosiale normer

I UD's eierdialog med Norfund ble det tatt opp hvordan de jobber med å fremme likestilling, både i egen virksomhet og hos investeringsobjektene. Arbeidet med likestilling styres av de fire tverrgående hensynene i utviklingssamarbeidet. Norfund satser på dette området fordi det er riktig å gjøre, men også fordi det er lønnsomt for bedriftene, hvilket kommuniseres tydelig i dialogen med selskaper de investerer i. Antallet stillinger besatt av kvinner i selskaper som Norfund er investert i økte i løpet av 2024 med 15 100 til 260 000 stillinger totalt. Norfund jobber også aktivt for å styrke kvinners tilgang til finansiering, og ved utgangen av 2024 utgjorde kvinner 76 prosent av de individuelle låneklientene nådd gjennom Norfunds investeringer i finanssektoren.

Regjeringens fremste prioritet på utdanningsområdet er utdanning i krise og konflikt. Likestilling, og målretting av tiltak for å øke jenters tilgang til utdanning, er prioriterte elementer i våre partners strategier og programmer. Norge er en sterk støttespiller for fondet og partnerskapet Education Cannot Wait (ECW), og er blant de største bidragsyterne. I 2024 nådde ECW frem med utdanningstilbud til 8,3 millioner barn, over halvparten jenter, i situasjoner preget av konflikt og fordrivelse, samt klima- og naturkatastrofer i 33 land. ECW strategiske målsetting er at minimum 15% av ressursene i kortsiktige programmer, samt minimum 25% i mellomlangsigtede programmer, skal gå til likestillingsrelaterte intervensjoner. Rammeverk for policyutvikling og ansvarlighet for likestilling, samt veileder for iverksetting av tiltak, er utviklet.

Fra norsk side støttes også Det globale partnerskapet for utdanning (Global Partnership for Education, GPE), en sentral aktør for reform, styrking av utdanningssystemer og økt kvalitet på læring i utviklingsland. Av de om lag 253 millioner barn i 90 land som opplevde kvalitetsøkning i form av bedre utdannede lærerkrefter, moderne undervisningsmaterieell og mer effektive systemer mellom 2022 og 2024, var 51% jenter. Siden oppstart i 2002 har målrettet innsats fra GPE støttet skolestart for 82 millioner jenter, og antallet jenter som fullførte grunnskole i partnerlandene økte fra 57% i 2002 til 74% i 2015. Likestilling er en gjennomgripende prioritet i GPEs strategi og for alle GPEs tiltak. Siden 2020 har en egen akselerator-mekanisme sørget for 250 mill. USD til arbeid som bedrer jenters tilgang til utdanning, inkl. innen områder hvor jenter er dårlig representert, som matematikk, teknologi, ingeniør- og naturvitenskap.

Yrkesopplæring er en av regjeringens prioriteringer. Tiltak for å bedre kvinners jobbmuligheter i grønne sektorer på det afrikanske kontinentet i regi av Det tyske bistandsdirektoratet Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) støttes, i tillegg til IOMs prosjekt for yrkestrening og hjelp til å komme inn i arbeidslivet for kvinnelige migranter.

Afghanistan er det landet hvor kvinners rett til utdanning krenkes dypest. For å tilby kvinner og jenter utdanning, inkl. yrkesopplæring, gjennom tiltak basert i lokalsamfunnene samarbeider regjeringen med en rekke partnere, blant annet ECW, GPE, UNESCO, UNICEF, IOM og Afghanistankomiteen.

For perioden med EØS-midler som ble avsluttet i 2025 ble rundt 20 mill. euro fordelt på rundt 45 prosjekter/20.5 mill euro med fokus på blant annet entreprenørskap, yrkesrettet opplæring og kapasitetsbygging. Mer enn 170 private bedrifter/næringsrettet virksomhet er opprettet, samtidig som flere har fått jobb som følge av opplæring.

Norad

Norad bidrar til å fremme kvinners økonomiske rettigheter på flere områder. En forutsetning for økonomisk likestilling er tilgang til trygt og formelt arbeid med anstendige vilkår. Gjennom Den Internasjonale Arbeidsorganisasjonen (ILO) og programmet "Productivity Ecosystems for Decent Work", har Norge støttet integrering av likestilling i næringsliv og politikk i Ghana, Sør-Afrika og Vietnam. I Ghana bidro dette til etableringen av "Ghana Shea Workers Union" for over 20 000 kvinnelige arbeidere, som nå har rett til kollektive forhandlinger og sosiale ordninger. I Sør-Afrika og Vietnam har arbeidet bidratt til å løfte likelønn og styrke kvinners rettigheter i arbeidslovgivningen.

For å sikre at kvinner kan delta i nye vekstsektorer, er målrettet utdanning og kompetanseheving avgjørende. Gjennom ADRAs prosjekt ASPIRE i Sahel og på Afrikas horn, har 3 746 kvinner fullført yrkesrettet utdanning, samtidig som over 34 000 jenter har fått hjelp til å fullføre skolegang i konfliktområder. Innsatsen rettes også mot det grønne skiftet. Programmet Women Employment for the Green Transformation in Africa har gitt 1 870 kvinner opplæring rettet mot grønne jobber, med et mål om å nå nesten 12 000 kvinner innen 2027.

Videre bidrar Norad til blant annet å styrke kvinnelige afrikanske økonomer, gjennom mentor program - African Association of Agricultural and Women Economists i regi av Think Africa Partnerskapet ved Verdensbanken. Partnerskapet kobler sammen forskere, tenketanker og myndigheter for å sikre at politiske beslutninger bygger på lokal kunnskap/ekspertise, pålitelige data, med mål om å gjøre tiltakene mer effektive og møte behovene i praksis. Ved å styrke kvinner gjennom mentorveiledning, opplæring og synlighet, bidrar programmet til å fremme og styrke kvinnelige økonomer som vil bidra til en mer inkluderende og rettferdig økonomisk politikktutforming i fremtiden.

Den digitale transformasjonen former verdensøkonomien, men uten målrettet innsats risikerer den å etterlate kvinner. Handlingsplanen anerkjenner digitalisering som et sentralt virkemiddel. I 2024 styrket Norge innsatsen for å lukke den digitale kjønnskløften. Gjennom partnerskap med organisasjoner som GSMA Foundation støttes programmer som jobber for å øke kvinners tilgang til mobilteknologi og digitale ferdigheter. I Bangladesh har for eksempel et slikt program gitt 50 000 kvinnelige gründere opplæring i digital markedsføring og mobilbetaling, noe som har doblet inntekten for mange av deltakerne.

Den største barrieren for kvinners økonomiske deltakelse er ofte ubetalt omsorgsarbeid. Dette er også en uutnyttet mulighet for økonomisk vekst. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) estimerer at investeringer i omsorgssektoren – som barnehager og eldreomsorg – kan skape nesten 300 millioner jobber globalt. Norge, med sine erfaringer fra en velutbygd velferdsstat, er en viktig pådriver for å sette omsorgsøkonomien på den internasjonale dagsordenen. I 2024 støttet Norge, gjennom partnere som UN Women og ILO, over 50 land i deres arbeid med å transformere omsorgssystemer, blant annet gjennom å utvikle politikk for subsidierte barnehageplasser og betalt foreldrepermisjon.

Ambassadene

I Haiti har ambassaden støttet et ILO-prosjekt for å øke produksjon av kakao og brødfrukt. Produksjon og jobbskaping er styrket gjennom dette prosjektet ved at gjenoppbyggingen av ett offentlig marked ble fullført og det ble utarbeidet studier som muliggjør gjenoppbygging flere markeder på en måte som oppfyller sanitære krav og er mer motstandsdyktige mot naturkatastrofer. Unge og kvinner har fått opplæring som kan bidra til kvalitetsjobber, bl.a. innen tiltak for å redusere klimarisiko, samt innen mat hygiene og kvalitetskontroll. Støtte gjennom UN Women har også bidratt til jobbskaping og muligheter blant kvinner.

Andelen av jordanske kvinner i arbeidslivet er blant de laveste i verden. Norge bidrar i samarbeid med ILO og to lokale partnere til å styrke kvinners rettigheter og muligheter i arbeidslivet, samt støtte barnehagesektoren. Gjennom påvirkningsarbeid har prosjektet bidratt til å øke mødrepermisjonen i offentlig og privat sektor fra 70 til 90 dager, etablert en digital plattform for standardiserte arbeidskontrakter i kvinne-dominerte yrker, forbedre vilkårene for likelønn og svangerskapsvern, samt etablert nettverk for kvinner i lederstillinger.

Gjennom støtte til den pakistanske sivilsamfunnsorganisasjonen *Hari Welfare Association (HWA)* bidro Norge i 2024 til å styrke rettighetene for kvinnelige bønder i Sindh provinsen, gjennom støtte til opprettelsen og kapasitetsbygging av 12 fagforeninger. Etter opplæring i blant annet kollektive forhandlinger, fikk medlemmene av en fagforening opprettet gjennom prosjektet, gjennomslag for økte lønninger fra 800 rupier per *maund*, til 1200 rupier per *maund*, i tråd med Sindh-provinsens lovfestede minstesatser. Dette er en stor seier for noen av de

aller mest marginaliserte gruppene i landet. Ambassaden har også siden 2017 støttet kvinners økonomiske deltakelse gjennom støtte til UNWomens prosjekt *Womens Economic Empowerment*. Prosjektet fokuserer på å styrke kvinners økonomiske rettigheter og deltakelse, med særlig vekt på marginaliserte grupper som transpersoner og personer med nedsatt funksjonsevne. I 2024 bidro prosjektet til at over 4200 kvinner startet sin egen bedrift og digital opplæring til over 7618 kvinner. I 2024 ble det også gitt opplæring i organisasjonsarbeid, forhandlinger og ledelse til over 11 408 kvinner. Prosjektet har lyktes i å skape momentum for vedtak av politiske og rettslige normer for å sikre rettighetene til kvinner som arbeider hjemmefra. Prosjektet har også fått positiv oppmerksomhet fra pakistanske myndigheter og tiltrukket seg store private aktører som Jazz Pakistan (mobiloperatør) og Food Panda (matleveringstjeneste).

Generalkonsulatet i Rio de Janeiro lanserte i 2024 *Women in Business*, et initiativ som løfter likestilling og mangfold som et tverrgående hensyn i næringsfremmearbeidet. Som en del av satsingen er det etablert et nettverk som samler kvinner i norske selskaper i Brasil og brasilianske virksomheter som er sentrale samarbeidspartnere for Norge. Nettverket består i 2025 av over 140 medlemmer fra 61 selskaper. Formålet er å styrke kvinners deltakelse i bransjer som tradisjonelt er mannsdominerte - særlig innen maritim og energi, hvor norsk næringsliv allerede står sterkt i Brasil - og å bidra til strukturelle endringer som fremmer inkludering og mangfold. Ved å synliggjøre og støtte kvinner i ledende og operative roller, styrker initiativet innovasjon, kompetanse og kvaliteten på beslutningsprosessene. Som et næringsfremmeprosjekt legger *Women in Business* til rette for tettere samarbeid mellom norske og brasilianske aktører i et av Norges viktigste markeder globalt. Initiativet skaper unike arenaer for kontakt, læring og partnerskap – og bidrar både til økte muligheter for kvinner og til verdiskaping, og godt omdømme for Norge og norske virksomheter i Brasil.

Gjennom ambassadene ble det også gitt støtte til arbeid for å styrke kvinners økonomiske rettigheter og deltakelse bl.a. i Sri Lanka, Mosambik, Ghana, Colombia, Vietnam, Marokko, Somalia og Sør-Sudan. Støtten omfattet bl.a. tiltak for kvinner med funksjonsnedsettelse, unge kvinner, kvinnelige mineryddere, kvinnelige entreprenører og etablering av sparegrupper.

Mål 4: Alle har like politiske rettigheter og muligheter til å delta i det offentlige liv

Kvinnens politiske representasjon møter betydelig motstand, og bærekraftsmål 5 om likestilling viser global stagnasjon.²⁶ Dette reflekteres tydelig i Global Gender Gap Report 2025²⁷, som identifiserer politisk deltakelse som det området der kjønnsgapet er desidert størst og fremgangen treigest. Andelen kvinner i verdens nasjonale parlamenter er kun rundt 27,5 pst.²⁸ Utover ren representasjon, viser analyser at selv når kvinner oppnår posisjoner, tildeles de ofte mindre tunge ministerposter, noe som begrenser deres reelle innflytelse.²⁹ En fundamental barriere for politisk lederskap er det vedvarende kompetansegapet. Til tross for at bærekraftsmål 4 om utdanning viser fremgang³⁰, står fortsatt 129 millioner jenter utenfor skolen, noe som sterkt begrenser tilgangen på fremtidige kvinnelige ledere.³¹ Samtidig blir sikkerheten for de som arbeider for disse rettighetene stadig dårligere. Bærekraftsmål 16, som omfatter trygghet og velfungerende institusjoner, er også særlig ute av kurs.³² Rapporter fra blant annet FNs spesialrapportører bekrefter en global trend med økende trusler mot menneskerettighetsforkjempere, der spesielt kvinner er utsatt.³³ Dette er del av en bredere og godt organisert motreaksjon mot kvinners rettigheter som UN Women identifiserer som en alvorlig trussel mot demokratisk utvikling³⁴.

Selv om det normative rammeverket er på plass, med 190 av 193 land som har levert nasjonale handlingsplaner for bærekraftsmålene, svikter gjennomføringen på landnivå. Fortsatt eksisterer det diskriminerende lover som hindrer kvinners fulle deltakelse, noe som bekrefter et betydelig gap mellom internasjonale forpliktelser og nasjonal virkelighet.

Delmål

1. Et sterkt globalt normativt rammeverk for kvinners rettigheter og kjønnslikestilling vedlikeholdes og gjennomføres på landnivå.
2. Kvinner er representert på lik linje med menn og har reell innflytelse i politiske prosesser og politiske organer.
3. Alle har trygghet og kapasitet til å arbeide for menneskerettigheter.
4. Alle jenter og kvinner har relevant kompetanse til å delta aktivt i samfunnet.

UD

Gjennom kjernestøtte til UN Women bidrar Norge til at organisasjonen kan opprettholde sin sentrale normative rolle. En milepæl i 2024 var støtten til utviklingen av den generelle anbefalingen til FNs konvensjon mot alle former for diskriminering av kvinner, vedtatt i oktober 2024³⁵. Anbefalingen etablerer prinsippet om lik representasjon mellom kvinner og menn som en universell norm og gir konkrete anbefalinger til stater, inkludert viktigheten av å ivareta «kvinner i all sin mangfoldighet». Denne normative forankringen ble omsatt i konkret handling gjennom UN Women sin veiledning og faglige bistand i mer enn 40 land. Arbeidet bidro bl.a. til endringen av valgregelverket i Den sentralafrikanske republikk for å sikre kjønnsparitet, en ny lov i Colombia som garanterer lik representasjon i offentlige myndighetsposisjoner, og en historisk høy andel kvinnelige representanter i Jordans parlament etter valget i 2024. I Moldova har dette arbeidet gitt særlig gode resultater, bl.a. gjennom opplæring av kvinnelige kandidater. Denne innsatsen førte til at 146 kvinner stilte til valg, hvorav 81 ble valgt. I etterkant har programmet også tilbudt opplæring i lokal kjønnsintegrering for nyvalgte ordførere og representanter på lokalt og regionalt nivå.

UDs 8.mars arrangement i 2024 var viet kunstig intelligens og likestilling, med vekt på muligheter men også behovet for regulering og sikring at teknologien ikke viker diskriminerende og utestengende for kvinner og jenter.

Under FNs 68.kvinnekommisjon deltok Norge ved statssekretær Sandkjær bl.a på flere arrangementer om kvinner, fred og sikkerhet, inkludert kvinners (manglende) mulighet for deltakelse i Afghanistan og Gaza.

UN Women styrket likestillingsarbeidet i 21 offentlige institusjoner i Ukraina gjennom Nansen-programmet. UN Women mobiliserte nesten 300 kvinner fra Chernihiv, Kirovohrad, Sumy, og Zaporizhzhia til å gjennomføre behovsanalyser for kvinner og drive påvirkningsarbeid som førte til at 17 lokale gjenoppbyggingsplaner inkluderte kvinners perspektiv og behov

I overkant av 4 mill. euro er gitt gjennom EØS-midlene til tiltak for å støtte kvinners politiske rettigheter og deltakelse, herunder opplæring i demokratisk styresett og samfunnsdeltakelse, IKT, og entreprenørskap. Betydelig innsats er også gjort for å fremme kjønnslikestilling, likelønn, motarbeide negative stereotyper, og sikre kvinners rett til politisk deltakelse.

Norad

Norad arbeider med en helhetlig tilnærming for å møte utfordringene med stagnasjon, implementeringsgap og et krympende sivilt handlingsrom. Innsatsen rettes mot tre nivåer samtidig: å bygge individers kompetanse og lederferdigheter, å styrke offentlige institusjoners evne til å levere likestilt politikk, og å sikre et trygt og inkluderende handlingsrom for alle stemmer i samfunnet.

På individnivå er en direkte respons på kompetansegapet å investere i kvinners og jenters lederpotensial. FNs fond for bekjempelse av vold mot kvinner arbeider for å styrke kvinners mulighet til aktiv samfunnsdeltakelse. I 2024 bidro fondets partnere til at 26 621 jenter og kvinner fikk styrket sin kunnskap om politisk deltagelse og lederferdigheter. Videre støttet fondet sine partnere i arbeidet med å mobilisere 7 069 samfunnsledere, 830 religiøse ledere, 1 405 kulturelle ledere og 3 125 ungdomsledere til offentlig å fremme endringer i atferd, praksiser og holdninger knyttet til diskriminering og trakassering av kvinner og jenter i det offentlige rom. På et institusjonelt nivå rettes innsatsen mot å tette gapet mellom lov og virkelighet ved å gjøre offentlige institusjoner mer kjønnsensitive. Gjennom støtte til UN Womens prosjekt "Good Governance for Gender Equality in Georgia" har Norad bidratt til at syv statlige etater vedtok interne mekanismer for forebygging av seksuell trakassering, og nesten 700 offentlige ansatte fikk opplæring i likestillingsintegrering.

Samtidig arbeides det for å sikre at alle stemmer blir hørt og beskyttet, spesielt de mest marginaliserte. Innsatsen her er mangesidig:

- Inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne: Gjennom støtte til Atlas Alliansen har Norge bidratt til at African Disability Protocol trådte i kraft i 2024. Dette er en historisk milepæl som styrker antidiskrimineringslover og mulighetene for meningsfull samfunnsdeltakelse for millioner av mennesker.
- Rettigheter under press: I Afghanistan, der kvinners rettigheter er under ekstremt press, har norsk støtte til UN Women vært avgjørende. I 2024 samarbeidet organisasjonen med 219 kvinneledede organisasjoner, kanaliserte kritisk finansiell støtte og sørget for at afghanske kvinners stemmer ble hørt i internasjonale fora som FNs sikkerhetsråd. Organisasjonen utviklet også omfattende rapporter, som «Afghanistan Gender Profile», og nye indekser for å måle kvinners status. Gjennom disse tiltakene fortsatte UN Women å fremme afghanske kvinners motstandskraft, lederskap og rettigheter, selv under svært krevende forhold.
- Deltagelse i kritiske nasjonale dialoger: Gjennom organisasjoner som Women's International League for Peace & Freedom, støttes kvinners deltagelse i krevende politiske prosesser. I Colombia og Jemen har dette sikret at kvinners perspektiver inkluderes i diskusjoner som former landenes fremtid, noe som er avgjørende for å bygge mer stabile og inkluderende samfunn.

Ambassadene

I Pakistan støttet ambassaden UNDP Pakistans sitt flaggskipprogram *Merged Areas Governance Program (MAGP)*, som er et større program som også mottar midler fra USAid, FCDO og JICA. Norsk støtte bidro til opplæring av 198 kvinner, inkludert 42 kvinnelige folkevalgte representanter fra seks tidligere FATA-distrikter, i konflikthåndtering og dialoginitiativ, med fokus på økt forståelse knyttet til hovedmotivasjon bak konflikter, noe som tidligere ikke var del av programmet for de folkevalgte representantene. Gjennom opplæringen, konsultasjoner, og gruppesamtaler, fikk kvinnene økt kunnskap om de bakenforliggende årsakene til mange av de voldelige konfliktene i disse områdene, herunder arv, familievold, eiendom, inkludert kjønnsdimensjonen i disse konfliktene. Kvinnene rapporterer selv stort utbytte av opplæringen, og at dette har gitt de nye verktøy for å bidra i forebygging og demping av konflikter i sine hjemdistrikter. Siste utbetaling til prosjektet ble gjennomført i 2023.

I DR Kongo har den norske støtten til UN Women bidratt til gjennomføringen av landets handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet, både på nasjonalt og lokalt nivå. Dette har bl.a. ført til mer aktiv deltakelse av kvinner i fredsprosessen i Tanganyika, en provins øst i landet der en skjør fred nå konsolideres. Eksempelvis er det etablert en radiokanal der kvinnelige journalister lager programmer om tema som kvinners rettigheter, fred og sikkerhet. Radiokanalen når ut til mer enn 4,5 millioner innbyggere i Tanganyika og i grenseområdene i Burundi og Tanzania.

I Nigeria har støtte via UN Women bidratt til at flere kvinner deltar aktivt i politikken, samt i fredsprosesser, konfliktforebygging og konfliktløsning. Nigerianske myndigheter og en rekke andre aktører har vært involvert i planleggingen og gjennomføringen av programmet, som bl.a. har bidratt til utviklingen av den tredje nasjonale handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet.

Ambassaden i Guatemala støtter arbeidet ledet av FNs utviklingsprogram (UNDP) for å forbedre den politiske deltakelsen til urfolkskvinner. Prosjektet har styrket urfolkskvinnens politiske deltakelse i landet. I 2024 er det gjort fremskritt i opplæringen av unge ledere i samarbeid med Valgtribunalet. I tillegg har urfolkskvinnens kapasitet på nasjonalt og lokalt nivå til å øke sin deltakelse og sosiale og politiske innflytelse blitt styrket. Konstitusjonsdomstolens kapasitet til å gi kulturell og språklig rettferdighet til urfolkskvinner ble også forbedret. Gjennom prosjektet ble det gitt teknisk assistanse for å komme videre i analysen av rettsvitenskap og for utarbeidelse av manualer og instrumenter for å gi inkluderende tjenester til konstitusjonsdomstolen for urfolk.

Gjennom lokale organisasjoner og lokale nettverk har Norge i Myanmar støttet innsats for kvinners deltakelse i fredsprosesser, og fremmet beskyttelse av sivile, inkludert mot konfliktrelatert seksuell vold. En gjennomgang av sikkerhetssektoren i Karenni førte til beslutning om opprettelse av en kvinnefløy innen forsvarsstyrken innen den pro-demokratiske etniske organisasjonen som kontrollerer området. Det ble også lagt til rette for økt deltakelse i beslutninger innen humanitære, freds- og utviklingssektorer, og synlighet på den globale arena. For eksempel fikk 114 kvinnelige ledere støtte til å delta i politiske/fredsbyggende prosesser og diskusjoner om Myanmar's fremtid. En delegasjon på 12 kvinnelige ledere tok til orde i forkant av FNs sikkerhetsråds åpne debatt om kvinner, fred og sikkerhet. Deres innsats resulterte i at Myanmar ble eksplisitt referert av åtte medlemsstater under debatten, med en kvinnelig sivilsamfunnsrepresentant fra Myanmar som orienterte rådet direkte.

Norge samarbeider i Palestina med den lokale organisasjonen Mifta og UN Womens prosjekt for kvinner, fred og sikkerhet. Miftah organiserte i 2024 en rekke dialogmøter med offentlige institusjoner for å påvirke finans- og styringspraksis med et kjønnsperspektiv. UN Womens prosjekt bidro med å styrke kapasiteten til kvinnelige ledere og løfte deres stemmer både lokalt og internasjonalt, blant annet ved å legge til rette for at kvinner kunne bidra i utarbeidelsen av nasjonale planer.

Også i land som Ghana, Tyrkia, Irak, Latvia, Tanzania, Sør-Sudan, Malawi, Nepal og Mosambik har ambassadene støttet kvinners politiske deltakelse bl.a knyttet til valgforberedelser, medie- og ytringsfrihet, beskyttelse av MR-forsvarere og LHBT+ personers rettigheter og deltakelse i samfunnslivet.

Mål 5: Alle har rett og mulighet til å delta i arbeidet for klima, energi og matsikkerhet

Den globale innsatsen for klima, miljø og matsikkerhet står ved et kritisk veiskille der anerkjennelsen av kjønnslikestilling som en forutsetning for suksess er tydelig forankret i internasjonale rammeverk som Parisavtalen og Naturavtalen (Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework). Til tross for dette vedvarer et fundamentalt paradoks: kvinner rammes uforholdsmessig hardt av konsekvensene av klimaendringer, tap av naturmangfold og matsikkerhet, blant annet grunnet begrenset tilgang på ressurser og tjenester. Samtidig spiller de en avgjørende rolle som kunnskapsbærere og endringsagenter i lokalsamfunn, spesielt innen klimatilpasning og naturressursforvaltning.

Fremgangen for bærekraftsmålene er begrenset av strukturelle barrierer og diskriminerende normer, som fortsatt hindrer kvinner fra å utøve reell innflytelse i beslutningsprosesser på alle nivåer. Dette gapet mellom anerkjennelse og faktisk er en kritisk hindring for en rettferdig og effektiv grønn omstilling. Innen landbruk og matsystemer, der kvinner utgjør en betydelig del av arbeidsstyrken, anslår FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) at å lukke kjønnsgapet i ressurstilgang og myndiggjøring av kvinner kan øke globalt BNP med én billion USD og sikre mat til 45 millioner mennesker³⁶. Likevel utelukkes kvinnelige småskalaprodusenter ofte fra teknologisk innovasjon og politiske beslutninger. Til tross for at de utgjør nesten halvparten av verdens landbruksarbeidere, eier kvinner mindre enn 15 pst av jorden. De har ansvaret for å skaffe vann og brensel i mange lokalsamfunn, oppgaver som blir stadig mer krevende og farlige med tørke og avskoging. Samtidig mangler 2,1 milliarder mennesker tilgang til ren energi for matlaging, noe som utsetter kvinner og barn for helseskadelig røyk.

FNs analyser viser at kvinners helse og sikkerhet er særlig sårbar for klimaendringer, mens deres deltagelse er avgjørende for bærekraftige klimatilpasningstiltak og katastroforebygging. Likevel ekskluderes kvinner ofte fra teknologisk innovasjon, finansieringsmekanismer og politiske beslutninger, noe som svekker effekten av arbeidet med å bevare biologisk mangfold og sikre bærekraftig naturforvaltning. Dette svekker ikke bare effekten av klimatiltak, men også muligheten for en rettferdig og inkluderende fremtid.

Delmål

1. Kvinner anerkjennes som endringsaktører og har reell innflytelse i beslutningsprosesser om det grønne skiftet.
2. Hensynet til kvinners rettigheter, likestilling og deltakelse er ivaretatt i arbeidet med bevaring av biologisk mangfold, bærekraftig forvaltning av naturresurser, klimatilpasning og forebygging av klima- og miljørelaterte katastrofer.
3. Kvinners rettigheter og deltakelse i arbeidet for fornybar energi og matsikkerhet styrkes.
4. Kvinners rolle som matprodusenter og som aktører i verdikjedene for mat og i matsystemene styrkes.

Klima og ren energi

UD

Under Partsmøtet til FNs Klimakonvensjon- COP29 arbeidet partene med å etablere et nytt arbeidsprogram for klima og likestilling (Enhanced Lima Work Programme on Gender) for en ny tiårsperiode. Mange parter, inkludert Norge, arbeidet for et mer ambisiøst arbeidsprogram, med blant annet sterkere referanser til menneskerettigheter, kjønnsdiversitet og interseksjonalitet, og at det nye arbeidsprogrammet også skulle vedtas under Parisavtalen, ikke bare klimakonvensjonen. Forhandlingene på COP29 var svært krevende. Løsningen ble en forlenging av det eksisterende arbeidsprogrammet (altså ingen progresjon fra forrige arbeidsprogram, men heller ingen svekkelse).

Globalt er om lag 2,1 milliarder mennesker avhengig av ved, kull eller annen forurensende biomasse for å lage mat. Dette bidrar til anslagsvis 3,2 millioner mennesker dør for tidlig årlig. Kvinner og barn er særlig utsatt for negative helseeffekter. Tid brukt til å samle ved til matlaging går på bekostning av kvinners og jenters mulighet til utdanning og økonomisk virksomhet, og er ofte forbundet med økt risiko for overgrep og vold. Styrket innsats for renere matlaging er derfor av stor betydning for likestilling. I samarbeid med Tanzania, Det internasjonale energibyrået og Afrikabanken var Norge medvert for toppmøtet om renere koking i Afrika, avholdt i Paris 14.mai 2024. Møtet bidro til å sette spørsmålet om renere koking på den internasjonale dagsorden om energitilgang og arbeidet med bærekraftsmål 7. Det ble også gitt konkrete finansielle forpliktelser på totalt 2,2 mrd USD, inkludert en norsk forpliktelse på NOK 500 millioner som er fulgt opp av Norad. Ren matlaging har også vært en hovedprioritet for Norge som gjesteland i G20, både under Brasils og Sør-Afrikas formannskap.

Afrikabanken rapporterer at de har bidratt til at 931 000 mennesker ble koblet til energinettet, hvorav 465 000 kvinner, mens Nordisk utviklingsfond har bidratt til økt tilgang til ren energi for nesten 32 millioner, av dette 50% kvinner.

Nansen-programmet i Ukraina støtter gjennom UNDP mentor- og lederutviklingsinitiativ for kvinner i energisektoren, og kobler dem med erfarne mentorer for å styrke deres ferdigheter og lederskap på dette området. Gjennom kjønnsrevisjoner, kjønnsdelt statistikk og spesialiserte kapasitetsbyggingsprogrammer øker programmet kvinners deltakelse i teknisk opplæring og lederroller

Norad

Norad har i tråd med handlingsplanen for likestilling integrert kjønnsperspektivet i norsk klimabistand, med en rekke nye partnerskap og tiltak i 2024. Norad har inngått avtaler med aktører som African Risk Capacity Ltd, IUCN Resolve Tanzania, BBC Media Action og Global Biodiversity Framework Fund, der likestilling er inkludert som delmål. I tillegg støttes multilaterale fond som Green Climate Fund (GCF) og Global Environment Facility (GEF), som arbeider for å fremme kvinners deltakelse og innflytelse gjennom kjønnsintegrerte mekanismer og rapportering.

En nøkkelpartner i dette arbeidet er Verdensbankens Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (GFDRR), som prioriterer inkluderende katastroferisikohåndtering og likestilling. GFDRRs strategi for 2026–2030 forplikter seg til å inkludere kjønnsperspektiv i all innsats, blant annet gjennom kjønnsbaserte risikovurderinger, støtte til kvinnelige ledere og bruk av kjønnsdelt data. I 2024 lanserte GFDRR en veileder for kjønnsintegrering i infrastrukturprosjekter innen energi, vann og transport. I Indonesia ble tjenestepersoner opplært i gjenoppbyggingsprogrammer etter naturkatastrofer, med et spesielt søkelys på å styrke kvinners sikkerhet og motstandskraft.

Norad fremmer kjønnsintegrering gjennom utlysninger, avtaleoppfølging og policy-dialog. Den siste tematiske utlysningen for klimatilpasning og innovativ klimafinansiering stilte krav om at kjønnsperspektivet inkluderes både i analyse og løsningsforslag. Positive responser fra partnere tyder på økt bevissthet, men arbeidet er fortsatt ikke systematisert nok. Mange avtaler behandler kjønn som et tverrgående hensyn, men målsetningene er ofte generelle, og oppfølgingen av resultater kan styrkes gjennom bedre indikatorer, datagrunnlag og dokumentasjon.

For å møte disse utfordringene vil Norad videreutvikle en mer systematisk tilnærming til kjønnsintegrering i klimatilpasning, biologisk mangfold og naturressursforvaltning. Dette inkluderer erfaringsdeling internt gjennom dedikerte møter og læring fra partnere med fremragende praksis. Den nye porteføljen for grønn utvikling vil integrere kjønnsperspektivet i både planlegging og oppfølging, med et særlig fokus på sårbare grupper i underporteføljen «tilgang og inkludering» (arbeidstittel). Strategien vil styrke kvinners deltakelse i politikkutvikling for klima og miljø, og fortsette å støtte tiltak som bidrar til at kvinner deltar aktivt i implementering og oppfølging av Parisavtalen og Naturavtalen.

Kvinner spiller en sentral rolle som energiforbrukere, produsenter og beslutningstakere, og deres bidrag er avgjørende for å oppnå global energisikkerhet og en bærekraftig energiomstilling. For å skape en tryggere, mer rettferdig og likestilt energifremtid er kvinners aktive deltakelse helt avgjørende.

Tilgang til ren energi er en nøkkel prioritet i norsk utviklingspolitikk, i tråd med bærekraftsmål 7. ENERGIA, det internasjonale nettverket for kjønnslikestilling og bærekraftig energitilgang, understreker at energitilgang er avgjørende for å fremme kvinners rettigheter og oppnå likestilling. Mangel på tilgang til ren energi forsterker fattigdom og kjønnsforskjeller, noe som hindrer kvinners tilgang til utdanning, inntekt og aktiv samfunnsdeltakelse.³⁷ Videre understrekes at tilgang til rene matlagingsløsninger³⁸ vil bidra til å forbedre kvinners og barns levekår, og redusere kjønnsrelaterte byrder.³⁹

Norge arbeider strategisk for å fremme kvinners rettigheter gjennom økt energitilgang og legger vekt på tiltak som styrker kvinners deltagelse i beslutningsprosesser knyttet til energiomstilling. Gjennom innovative finansieringsmodeller, kapasitetsbygging og målrettet politikkutvikling integreres kjønnsperspektivet i energisatsingen. Målene i handlingsplanen følges opp gjennom samarbeid med lokale, nasjonale og internasjonale partnere for sikre økt tilgang til energi for alle, og for å utvikle politikk og initiativer som fremmer kjønnslikestilling. Dette arbeidet følges opp i samarbeid med lokale, nasjonale og internasjonale partnere, inkludert Verdensbankens Energy Sector Management Assistance Program (ESMAP), Nefcos Beyond the Grid Fund for Africa (BGFA) og Modern Cooking Facility for Africa (MCFA), samt Afrikabankens Sustainable Energy Fund for Africa (SEFA) og NORCAP.

Globalt mangler 2,1 milliarder mennesker tilgang til ren energi for matlaging, hvorav omtrent 890 millioner bor i Afrika sør for Sahara (SSA) og majoriteten er kvinner. For å møte denne utfordringen inngikk Norad i 2023 en avtale med Nefcos Modern Cooking Facility for Africa (MCFA). MCFA-fondet skal bidra til at 4 millioner mennesker i regionen får tilgang til rene matlagingsløsninger innen 2029. Fondet har et sterkt fokus på kjønnslikestilling, med et særskilt blikk på kvinner som bærer hovedansvar for matlagningen.

Som del av handlingsplanens mål om at jenter og kvinner inkluderes i både planlegging og gjennomføring av energiomstillingstiltak, støtter Norge også NORCAPs «Female Accelerator Program» som gjennomføres i samarbeid med UNHCR, WFP og IOM. Programmet gir veiledning og teknisk ekspertise for å styrke kvinners deltakelse i beslutningsprosesser på nasjonalt og lokalt nivå. De kvinnelige energieksperterne bistår også regionale institusjoner med å utvikle kjønnsensitive strategier, politiske rammeverk og programmer som fremmer forståelsen av sammenhengen mellom kjønnslikestilling og energi i en afrikansk kontekst.⁴⁰ Likestilling er kritisk, da FNs SDG-rapport for 2025 understreker at klimaløsninger som ikke inkluderer kvinner, ikke vil være bærekraftige⁴¹.

Ambassadene

I Nigeria har et UNDP-prosjekt om sammenhengen mellom klima og sikkerhet bl.a. bidratt til økt jobbskaping hos husholdninger med vektlegging på grønn økonomi (totalt 4000 hushold), tilrettelagt for grensehandel samt forbedret energitilgang i form av solsystemer, briketter og produksjon av leirovner (1000 personer, 44% kvinner). 1000 bønder har fått opplæring i klimasmart landbruk.

I Bangladesh har ambassaden støttet distribusjonen av LPG-sylindere i flyktningeleirene i Cox Bazar. Prosjektet nådde 1,46 millioner i 2024, og utleverte totalt 4669 nye matlagingspakker som blant annet inneholder stativ og slange til sylindere, samt trykkoker for effektiv bruk av energi. Dette inkluderte også støtte til 998 brannrammede husholdninger. LPG-intervensjonen har resultert i en rekke helsemessige fordeler i husholdningene på grunn av redusert røykinhalering. Dette har i stor grad bidratt positivt til kvinner og barns helse, som utgjør flertallet blant Rohingya-flyktningene i Cox's Bazar (52 prosent er kvinner og jenter; 55 prosent er barn under 18 år). Samtidig har dette redusert hyppigheten av kjønnsbasert vold, fordi kvinner og jenter ofte er primæransvarlige for husholdningsoppgaver som vedsanking.

Klimasmart landbruk er omtalt under matsikkerhet.

Matsikkerhet

UD

Norge har videreført en internasjonal lederrolle i arbeidet for matsikkerhet, økt selvforsyning og nasjonal matsuverenitet, og småskalaprodusenters rolle i å styrke bærekraftige matsystemer, herunder ved å mobilisere økte ressurser og multilateralt engasjement via FN-systemet, FAO, WFP, IFAD, CGIAR, Verdensbanken og andre organisasjoner som har roller i å fremme internasjonal matsikkerhet og ernæring.

Dette er særlig relevant fordi en stor andel av småskalaprodusenter, opptil 50 prosent i Afrika, er kvinner. Kvinner har også en sentral rolle i å sikre god ernæring for de yngste barna og resten av husholdningen. Samtidig opplever mange flere kvinner enn menn matmangel og diskriminering i tilgang på produktive ressurser og tjenester. For å styrke kvinners rolle som matprodusenter og som aktører i hele verdikjedene og i matsystemene krever Norge at det blir lagt vekt på likestilling ved gjennomføringen av tiltak og at partnerne våre rapporterer på hvordan innsatsen virker inn på kvinner og menn, i henhold til regjeringens strategi for matsikkerhet i utviklingspolitikken⁴².

Afrikabanken rapporterer at 27 millioner mennesker oppnådde matsikkerhet gjennom bankens operasjoner, hvorav 13 millioner kvinner.

Norad

Matsikkerhetsstrategien Kraftsamling mot sult prioriterer i likhet med handlingsplanen, å styrke kvinners rolle i matproduksjon. Dette har gjort likestillingsfokus til et krav i alle nye avtaler siden strategiens lansering. På budsjettposten for matsikkerhet (162.71) økte andelen prosjekter med likestillingsmerking fra 50 pst i 2023 til 67 pst i 2024. For å videre styrke innsatsen har Norad utarbeidet en egen veileder for vurdering av kjønnslikestilling i matsikkerhetsprosjekter.

I tillegg til målrettede innsatser som f.eks. FNs fellesprogram for Rural Women's Economic Empowerment, er kvinners deltagelse og styrkede rolle sentrale målsetninger i størsteparten av norsk matsikkerhetsinnsats. I samarbeid med USAID, har Norad utviklet FASA (Financing for Agri-SMEs in Africa) – en førstetapsmekanisme som kanaliserer høyrisikotolerant kapital til investeringsfond som støtter små og mellomstore bedrifter i Afrika. Med et sterkt fokus på kvinner og likestilling, er FASAs strategi bygget på det internasjonalt anerkjente 2X Challenge-rammeverket, som legger til rette for resultatmåling og kunnskapsdeling om kjønnslikestilling.

FNs organisasjon for landbruk og ernæring (FAO) er en sentral partner i matsikkerhetsinnsats, med fokus på både måling av ernæringsresultater for kvinner, og deres deltagelse i klimaforhandlinger med et langsiktig mål om å oppnå kjønnslikestilling i beslutningstaking og redusere gap i landbruksproduktivitet som skyldes kjønnsdiskriminering. I 2024 ble indikatoren Minimum Dietary Diversity for Women (MDD-W), som måler ernæring på individnivå, inkludert i rammeverket for bærekraftsmål 2. FAO arbeider også for å redusere kjønnsdiskriminering i landbruket ved å styrke kvinners rettigheter, tilgang til ressurser og deltakelse i politikkutforming, samt gjennom kapasitetsbygging og bedre nasjonale data og statistikkssystemer.

Verdens matvareprogram (WFP) som mottar norsk støtte til varslingsbasert innsats, har som følge av Norges oppfordringer lagt større vekt på kvinners sårbarhet i møte med klimahendelser. Dette har ført til en grundig kjønnsanalyse som øker kvinners deltakelse i planlegging av varslingsbaserte innsatser med et særlig fokus på forebygging av kjønnsbasert vold.

Ambassadene

Prosjektet Renewable Energy for Resilient Agro-Food Systems (RERAS) i Nepal ledet av UNDP har så langt oppnådd å styrke mat- og ernæringsikkerheten til 1725 husstander. En betydelig andel av disse husholdningene ledes av kvinner, noe som igjen underbygger sterk kjønnsmessig og sosial inkludering. Prosjektets innsats innen bærekraftig landbruk, bedret ernæring og klimaresistent jordbruk har foreløpig nådd innpå 10 000 personer, blant annet gjennom å fremme dyrking av lokale vekster. Kortere tidsbruk for vannhenting har redusert kvinners arbeidsbyrde betydelig og økt deres dyrkingsproduktivitet, noe som igjen har gitt økte inntekter for småbøndene som deltar i prosjektet. Dette skjer både gjennom leveranse av jordbruksprodukter til lokale markeder samt til skolematprogrammer i regi av Verdens matvareprogram, noe som igjen bidrar til bedret ernæring hos skoleelever.

I Malawi hadde det samfinansierte prosjektet med den tyske samarbeidsorganisasjonen for internasjonalt samarbeid (GIZ), som mål å fremme teknisk og yrkesutdanning og ferdigheter i matvaresektoren. Ved prosjektets slutt i september 2024 hadde 1,000 ungdommer og kvinner fra landsbygda blitt opplært i spiselig hagebruk, akvakultur og entreprenørskap. Av disse bruker nå 80% sine ferdigheter til å tjene til livets opphold. En nøkkelkomponent i prosjektet, "Gender Makes Business Sense (GmBS)", førte til en betydelig endring i husholdningsdynamikken, med flere kvinner som nå aktivt deltar i økonomiske beslutninger. Totalt sett hadde prosjektet en sterk positiv innvirkning på ungdom, med 75% av studentene som enten fikk jobb eller ble selvstendig næringsdrivende etter å ha fullført opplæringen.

Gjennom Farmer Field Schools og Farm Business Schools i Egypt tar kvinner på seg lederroller innen gårdsplanlegging, beslutningstaking og økonomisk myndiggjøring. Ungdom og funksjonshemmede inkluderes i arbeidet og prosjektet bidrar til likestilling og inkluderende utvikling. I 2024 fikk rundt 440 kvinner fra 15 forskjellige landsbyer opplæring. 223 kvinner leder nå FAO Farmer Field Schools i ti sårbare landsbyer. Eksperiment- og læringsaktivitetene har som mål å endre selvbergingsbønder og matprodusenters fokus til langsiktig forvaltning og bærekraftig produktivitet.

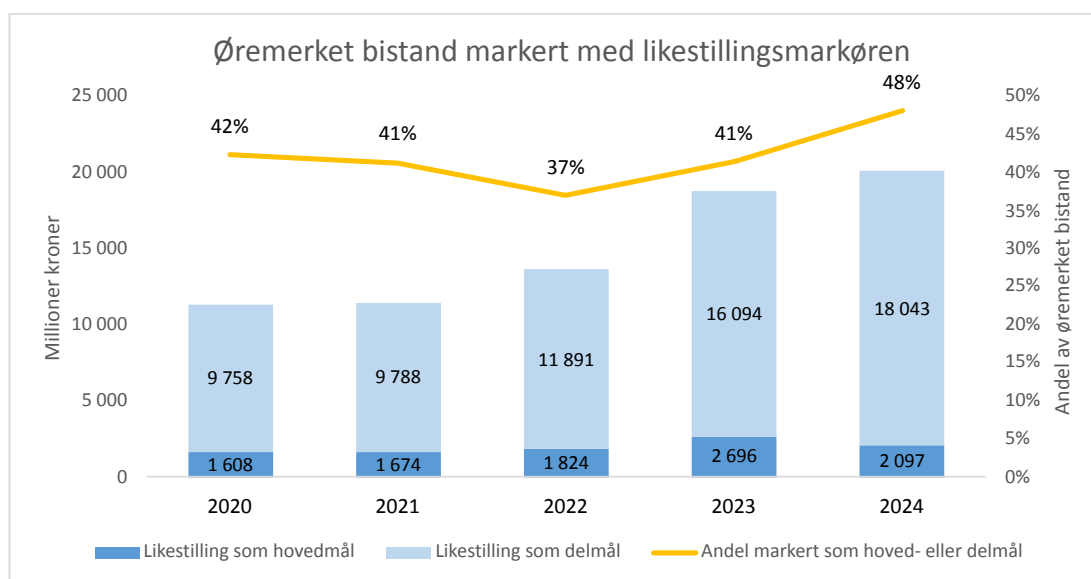
Også i land som Ghana, Malawi, Pakistan og Myanmar støtter ambassadene arbeid med matsikkerhet og likestilling.

Resultater på tvers av målene.

Norge har en politisk målsetting om at minst 50% av øremerket bistand skal ha likestilling som hoved- eller delmål. I 2024 var andelen på 48%, en økning fra 41% i 2023.

Øremerket bistand fordelt på likestillingsmarkøren, 2020-2024. Millioner kroner

PM - Gender equality	2020	2021	2022	2023	2024
Likestilling som hovedmål	1 608	1 674	1 824	2 696	2 097
Likestilling som delmål	9 758	9 788	11 891	16 094	18 043
<i>Ikke markert med likestilling</i>	15 492	16 260	23 413	26 522	21 763
Total øremerket bistand	26 858	27 722	37 129	45 312	41 904
Andel markert som hoved- eller delmål	42,3 %	41,3 %	36,9 %	41,5 %	48,1 %

Omfatter øremerket bistand over hele bistandsrammen, inkl. midler over klima- og skogsatsingen, markert med likestillingsmarkøren som hoved- eller delmål.

Kjernestøtte til multilaterale organisasjoner og administrasjon av bistandsforvaltningen er ikke inkludert, ettersom denne støtten ikke kan markeres med policymarkører.

En mer detaljert oversikt over ulike kapittelposter viser en økning av øremerket bistand med likestillingsmarkør i Ukraina-støtten, fra 34% i 2022 til 73% i 2024. Økningen skyldes hovedsakelig den betydelige støtten til Verdensbankens Ukraina-fond og UNDPs energiprogram. For regionbevilgningene ellers er bildet noe sammensatt med i overkant av 20% i Midt-Østen og Europa/Sentral-Asia, mens det for Afrika og Latin-Amerika ligger på 59%, og for Asia 68%. Støtten til sivil samfunn har en høy andel med 75%. Den humanitære bistanden ligger på 62%, noe som er en oppgang fra 55% i 2023, men en nedgang fra toppen på 76% i 2021. Helse har også hatt nedgang og ligger bare på 36%, mens utdanning ligger på 64%, en økning fra i fjor, men også her en nedgang fra toppåret 2021 med 75%. Klima, miljø og hav bistand på UD's budsjett ligger på 39%, mens det for KLD's budsjett bare er 7% som er markert med likestilling. Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi har bare en likestillingsandel på 27%.

Konklusjon

Rapporteringen viser at arbeidet for kvinners rettigheter og likestilling skjer i et komplekst globalt landskap, preget av sammenkoblede kriser, økende motstand og et stort gap mellom internasjonale forpliktelser og nasjonal virkelighet. Likevel viser resultatene og eksemplene i denne rapporten at norsk støtte gjør en forskjell, særlig når den er helhetlig og strategisk rettet mot å støtte endringsaktører både normativt og operativt. Erfaringene fremhever behovet for en sterk, systematisk og strategisk innsats for å sikre at en rettferdig verden også blir en likestilt verden.

Sluttnoter

Tilgjengelig: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2022>

Tilgjengelig: <https://www.fao.org/documents/card/en?details=cc5343en>

- 1 GenderSnapshot2024.pdf
- 2 World Bank Document <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/03/04/new-data-show-massive-wider-than-expected-global-gender-gap>
- 3 <https://docs.un.org/en/E/CN.6/2025/3>
- 4 <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/b339e2a7-ea65-4ed0-a471-d285ded8c4c7/content>
- 5 <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2024/04/executive-directors-annual-report-2024>
- 6 [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/GEN\(2024\)1/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/GEN(2024)1/en/pdf)
- 7 Women, Business, and the Law 2024
- 8 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-for-kvinneres-rettigheter-og-likestilling/id3007548/?ch=1>
- 9 Annual Report 2024 | United Nations Population Fund https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Annualpst20Reportpst202024_EN_web.pdf
- 10 undesa_pd_2022_world-family-planning.pdf
- 11 Young People's Access to Sexual and Reproductive Health Services in Uganda: Understanding Barriers and Facilitators | Guttmacher Institute
- 12 https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Annualpst20Reportpst202024_EN_web.pdf
- 13 World Bank Group Gender Strategy 2024-2030 : Implementation Plan
- 14 Trends in maternal mortality 2000 to 2023 - UNICEF DATA
- 15 <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341338/9789240026681-eng.pdf?sequence=1>
- 16 SIGI 2023 Global report
- 17 wpiea2021277-print-pdf.pdf
- 18 Prevention_Framework_unwomen_nov2015.pdf og content
- 19 <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/03/04/new-data-show-massive-wider-than-expected-global-gender-gap>
- 20 https://reports.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2025.pdf
- 21 <https://docs.un.org/en/UNW/2025/2>
- 22 Women, business and the law 2024
- 23 USD 420 billion annual shortfall blocking gender equality in developing countries | UN Women – Headquarters
- 24 Missed Opportunities: The High Cost of Not Educating Girls WEF_GGGR_2023.pdf Progress on girls' access to education: What the new UNESCO data Global education monitoring report 2022: gender report, deepening the debate on those still left behind - UNESCO Digital Library
- 25 GSMA – The Mobile Gender Gap Report 2024
- 26 sustainable-development-report-2025.pdf
- 27 https://reports.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2025.pdf
- 28 women-in-politics-2025-en.pdf
- 29 ProgressOfTheWorldsWomen-2011-en.pdf
- 30 Goal 4 | Department of Economic and Social Affairs
- 31 Global education monitoring report 2022: gender report, deepening the debate on those still left behind - UNESCO Digital Library
- 32 The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf
- 33 Situation of human rights defenders. Report of the Secretary General
- 34 UN Women Annual Report 2024
- 35 General recommendation No 40. on the equal and inclusive representation of women in decision-making systems | OHCHR
- 36 The status of women in agrifood systems | Gender | Food and Agriculture Organization of the United Nations
- 37 Why gender and energy - Energia
- 38 <https://www.who.int/news/item/20-01-2022-who-publishes-new-global-data-on-the-use-of-clean-and-polluting-fuels-for-cooking-by-fuel-type>
- 39 How access to clean cooking empowers women – Analysis - IEA
- 40 Kunnskapsbase: Bistand til fornybar energi | Norad.no
- 41 s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2025/sustainable-development-report-2025.pdf
- 42 Kraftsamling mot svolt – ein politikk for auka sjølvforsyning - regjeringen.no

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Publikasjoner er tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: E-1037 B

Design og illustrasjon: Melkeveien Designkontor AS

12/2025

